

10 ปีวิกฤติเศรษฐกิจไทย 2540: บทเรียนของสถาบันการเงินไทย

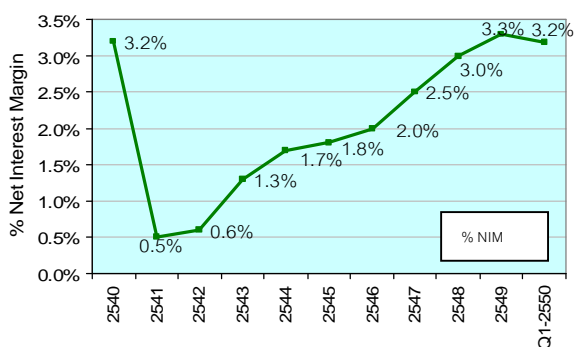
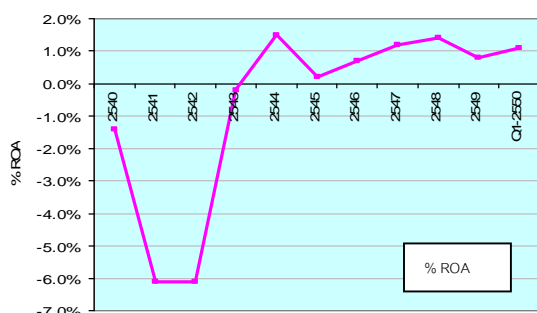
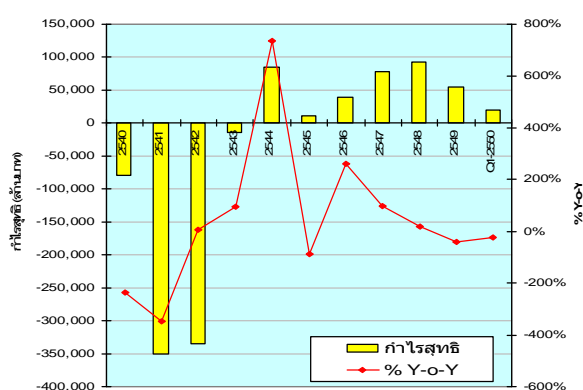
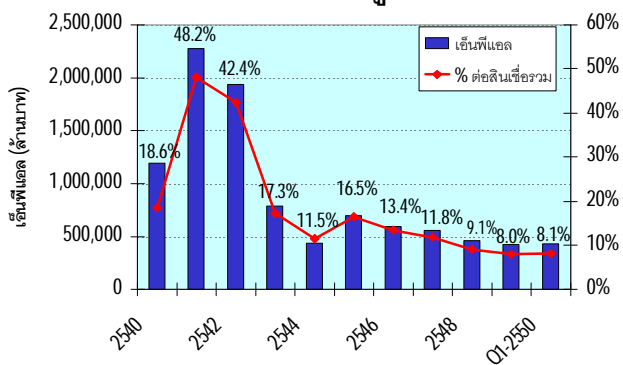
นับจากเดือนกรกฎาคม 2540 จนถึงเดือนกรกฎาคม 2550 ก็เป็นระยะเวลาครบรอบ 10 ปีแล้ว ที่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและการเงิน หนึ่งในองค์ประกอบหลักที่นำมาสู่ปัญหาวิกฤติ และการขาดความเชื่อมั่นจากต่างชาติครั้งใหญ่ในช่วงนั้น ได้แก่ ความอ่อนแอของระบบสถาบันการเงิน ปัญหาการดำเนินงานของสถาบันการเงินที่ไม่โปร่งใส ตลอดจนมาตรฐานการกำกับ ตรวจสอบ และดูแลสถาบันการเงินที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ปมปัญหาต่างๆ เหล่านี้ สะท้อนออกมาในรูปของการขาดสภาพคล่องทางการเงินของสถาบันการเงินบางแห่งที่ลุกลามจนกลายเป็นปัญหาสภาพคล่องของทั้งระบบสถาบันการเงินและของประเทศในที่สุด โดยศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้รวบรวมความเป็นมา เหตุการณ์สำคัญ และบทเรียนจากปัญหาของระบบสถาบันการเงินไทยต่างๆ ไว้ดังนี้:

๒ จุดเริ่มต้นของปัญหา

ในช่วงก่อนวิกฤติที่เศรษฐกิจไทยกำลังอยู่ในช่วงภาวะฟองสบู่ โดยมีการเก็งกำไรภาคอสังหาริมทรัพย์อย่างกว้างขวางนั้น สถาบันการเงินไทยหลายแห่งก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าว ผ่านการสนับสนุนด้านเงินทุนจากต่างประเทศของกิจการวิเทศธนกิจ (BIBFs) เนื่องจากอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ ทำให้ไม่มีความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ ธนาคารพาณิชย์ไทยยังให้น้ำหนักกับการขยายสินเชื่อในบางประเภทมากเป็นพิเศษ เช่น ภาคอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับกระบวนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยเฉพาะการพิจารณาเครดิตและการอนุมัติสินเชื่อ ในช่วงก่อนวิกฤติ ยังเน้นการกระจายอำนาจออกจากศูนย์กลาง ปัจจัยดังกล่าว ผนวกกับข้อจำกัดในระบบการตรวจสอบ จึงทำให้การขยายสินเชื่อในช่วงดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้มีอำนาจในการอนุมัติสินเชื่อ (ผู้จัดการสาขา ผู้จัดการเขต ผู้จัดการภาค และผู้มีอำนาจใน สบง.ใหญ่) กับลูกค้า และในบางกรณี ก็อาจขาดความโปร่งใส ก่อให้เกิดการปล่อยสินเชื่อในลักษณะเอื้อประโยชน์ให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกัน

อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยยังคงสดใส เพราะสามารถขยายสินเชื่อเฉลี่ยต่อปีได้ในระดับสูงถึงกว่า 18-20% ในช่วง 5 ปีก่อนวิกฤติ อีกทั้งมีกำไรสุทธิเฉลี่ยต่อปีสูงกว่า 5 หมื่นล้านบาท ตลอดจนมีอัตราการทำกำไรสูง ไม่ว่าจะเป็นรายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผลสุทธิต่อสินทรัพย์สุทธิเฉลี่ยต่อปี (NIM) ที่อยู่เหนือระดับ 3% ต่อปี และกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์สุทธิเฉลี่ยต่อปี (ROA) ที่ 1.5% ต่อปี

ข้อมูลทางการเงินที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ไทย

ดังนั้น เมื่อปัญหาระดับมหภาคของประเทศปะทุขึ้นจากการโจมตีค่าเงินบาท ซึ่งทำให้ธุรกิจหลายแห่งที่มีภาระหนี้ต่างประเทศต้องประสบปัญหาในการชำระหนี้และปัญหาสภาพคล่องเพราะเงินบาทอ่อนค่าลงอย่างรวดเร็ว ความมั่นคงของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยจึงถูกท้าทายตามไปด้วย โดยเอ็นพีแอลได้พุ่งขึ้นจากที่ระดับต่ำกว่า 20% ในช่วงก่อนวิกฤติ มาแตะระดับสูงสุดที่ 52.3% ของสินทรัพย์รวมในเดือนพฤษภาคม 2542 นอกจากนี้ จำนวนสถาบันการเงินก็ลดลงอย่างมาก และโครงสร้างผู้ถือหุ้นใหญ่ในธนาคารพาณิชย์ไทยหลายแห่ง เปลี่ยนแปลงไปสู่ผู้ถือหุ้นใหญ่ที่เป็นชาวต่างชาติและกองทุนฟื้นฟู เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ไทยจะต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก มากจนสำรองหนี้เสียให้ได้ตามเกณฑ์ใหม่ของ ธปท. ขณะที่แม้จะยังคงมีธนาคารพาณิชย์ที่มีเอกชนไทยยังคงเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่อยู่ แต่ความจำเป็นด้านเงินทุนดังกล่าว ทำให้ธปท. จำเป็นต้องอนุญาตให้มีการเพิ่มเพดานการถือหุ้นของชาวต่างชาติในธนาคารหลายแห่งจาก 25% เป็นสูงสุดถึง 49% ทั้งนี้ ในช่วงปี 2541-2543 ธนาคารพาณิชย์ไทยได้เพิ่มทุนไปแล้วเป็นจำนวนเงินสูงกว่า 8 แสนล้านบาท

เปรียบเทียบข้อมูลสำคัญของระบบสถาบันการเงินไทยในช่วงก่อน-หลังวิกฤติ

	ก่อนวิกฤติ (ปี 2535-39)	หลังวิกฤติ (ปี 2540-46 หรือตามที่ระบุ)	ปัจจุบัน (ปี 2550 หรือตามที่ระบุ)
ข้อมูลทั่วไป			
จำนวนสถาบันการเงิน (นับเฉพาะ ธพ.ไทยและบง.)	<ul style="list-style-type: none"> ธพ.ไทย 15 แห่ง บง. 91 แห่ง 	<ul style="list-style-type: none"> ธพ.ไทย 12 แห่ง (ปี 2546) -- ไม่รวมธนาคารธนาชาติ จำกัด (มหาชน) ซึ่งในปี 2546 ยังคงอยู่ในช่วงเริ่มต้นธุรกิจ ในลักษณะธนาคารที่จำกัดขอบเขตธุรกิจ บง. 18 แห่ง 	<ul style="list-style-type: none"> ธพ.ไทย 14 แห่ง (10 เดิม + 1 ธพ.ที่จำกัดขอบเขตธุรกิจ + 3 ธพ.ใหม่ที่ปรับสถานะมาจาก บง.) ธย.ไทย 3 แห่ง (ปรับสถานะมาจาก บง. และบค.) ธพ.ที่เป็นบริษัทลูกของธพ.ต่างชาติ 1 แห่ง (จดทะเบียนในไทย) บง. 5 แห่ง
โครงสร้างผู้ถือหุ้นใหญ่ใน ธพ.ไทย	<ul style="list-style-type: none"> 14 ใน 15 แห่ง มีเอกชนไทยเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ 	<ul style="list-style-type: none"> 5 ใน 12 แห่ง มีเอกชนไทย หรือกระทรวงการคลัง เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ 4 แห่ง มีธพ.ต่างชาติถือหุ้นใหญ่ 3 แห่ง มี FIDF ถือหุ้นใหญ่ 	<ul style="list-style-type: none"> ธพ.ขนาดใหญ่ 2 แห่ง + ธพ.ขนาดกลาง 1 แห่ง + ธพ.ที่มี FIDF เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ 2 แห่ง ได้รับรื้อข้อตกลง/อยู่ระหว่างการเจรจาเพื่อร่วมทุนกับ ธพ.ต่างชาติ
ความสามารถในการทำกำไร และข้อมูลทางการเงินที่สำคัญของธพ.ไทย			
กำไรสุทธิ	กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อปีสูงกว่า 5 หมื่นล้านบาท ในช่วง 5 ปีก่อนวิกฤติ (เติบโตเฉลี่ย 24.1%)	ขาดทุนสุทธิเฉลี่ย 1.94 แสนล้านบาท ในปี 2540-2543 จากภาวะการกันสำรองหนี้เสียสูงถึงเฉลี่ย 2.19 แสนล้านบาทต่อปี	กำไรสุทธิเฉลี่ย 7.5 หมื่นล้านบาท ในปี 2547-2549 (เติบโตเฉลี่ย 25.2%) ขณะที่ในไตรมาส 1/50 กำไรสุทธิอยู่ที่ 2.0 หมื่นล้านบาท (ลดลง 23.1% จากไตรมาส 1/49)
รายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผลสุทธิต่อสินทรัพย์สุทธิเฉลี่ยต่อปี (NIM)	3.8%* เฉลี่ย ในช่วง 5 ปีก่อนวิกฤติ	1.4% เฉลี่ยในปี 2540-2543	2.9% เฉลี่ยในปี 2547-2549 โดยในไตรมาส 1/50 อยู่ที่ 3.19% ลดลงจาก 3.29% ในปี 2549
กำไรสุทธิต่อสินทรัพย์สุทธิเฉลี่ยต่อปี (ROA)	1.5%* เฉลี่ย ในช่วง 5 ปีก่อนวิกฤติ	-3.5% เฉลี่ยในปี 2540-2543	1.1% เฉลี่ยในปี 2547-2549 ส่วนไตรมาส 1/50 ก็ยังคงอยู่ที่ 1.1%
กำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเฉลี่ยต่อปี (ROE)	17.0%* เฉลี่ย ในช่วง 5 ปีก่อนวิกฤติ	-60.1% เฉลี่ยในปี 2540-2543	13.9% เฉลี่ยในปี 2547-2549 ส่วนไตรมาส 1/50 อยู่ที่ 12.2%
เอ็นพีแอล ต่อ สินเชื่อรวม (NPLs)	คาดว่าจะต่ำกว่า 20%	36.6% โดยแตะระดับสูงสุดที่ 52.3% เมื่อ พ.ค.2542	9.6% เฉลี่ยในปี 2547-2549 โดยในไตรมาส 1/50 อยู่ที่ 8.14% เพิ่มขึ้นจาก 8.03% สิ้นปี 2549
สำรองต่อเอ็นพีแอล (LLR)	n.a.	36.4% เฉลี่ยในปี 2541-2543	68.0% เฉลี่ยในปี 2547-2549
เงินกองทุนรวมต่อสินทรัพย์เสี่ยง	9.1%*	10.8% เฉลี่ยในปี 2540-2543	13.2% เฉลี่ยในปี 2547-49 ก่อนที่จะเพิ่มขึ้นมาที่ 14.1% ณ สิ้นไตรมาส 1/50 จากการเพิ่มทุน
เงินกองทุนชั้นที่ 1	7.5%*	7.8% เฉลี่ยในปี 2540-2543	10.0% เฉลี่ยในปี 2547-2549
การขยายตัวของสินเชื่อ	≥ 19-20%	-4.8% เฉลี่ยในปี 2540-2543 **	6.8% เฉลี่ยในปี 2547-2549
การขยายตัวของเงินฝาก	≥ 16-17%	4.6% เฉลี่ยในปี 2540-2543	5.2% เฉลี่ยในปี 2547-2549
สินเชื่อต่อเงินฝาก (L/D)	≥ 110%	101.0% เฉลี่ยในปี 2540-2543	88.4% เฉลี่ยในปี 2547-2549

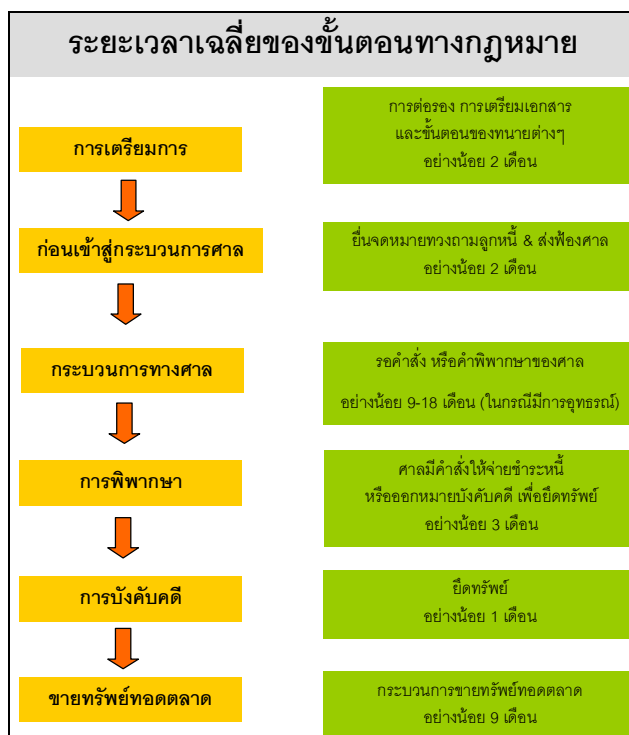
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย และศูนย์วิจัยกสิกรไทย หมายเหตุ: * รวมธนาคารต่างชาติ ** ได้รับผลกระทบส่วนหนึ่งจากการโอนขายหนี้เสีย

๒ การแก้ไขปัญหา

การแก้ไขปัญหาวิกฤติของประเทศในช่วงดังกล่าว ได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชน โดยในส่วนของภาครัฐนั้น ธปท.ได้ออกมาตรการต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในระยะแรก จะเน้นไปที่การแก้ปัญหาที่สืบเนื่องจากช่วงวิกฤติ อาทิ

- **การปิดสถาบันการเงินที่มีปัญหา** ส่งผลให้บริษัทเงินทุนลดจำนวนลงจาก 91 แห่งในช่วงก่อนวิกฤติ มาเหลือเพียง 18 แห่งในช่วงปี 2546 เช่นเดียวกับจำนวนธนาคารพาณิชย์ไทยที่ลดลงจาก 15 แห่ง มาที่ 12 แห่ง
- **การเข้าไปช่วยเหลือเพิ่มทุน** โดยในระหว่างปี 2539-2542 กองทุนฟื้นฟู ได้เพิ่มทุนให้กับสถาบันการเงินที่ขาดสภาพคล่องทางการเงินเป็นจำนวนเงินประมาณ 4.7 แสนล้านบาท ขณะที่หากรวมภาระจากการให้ความช่วยเหลืออื่นๆ (เช่น การรับซื้อหนี้เสีย) และภาระจากการคุ้มครองเงินฝากให้ผู้ฝากเงินด้วยแล้ว ประมาณการความเสียหายทั้งสิ้นที่กองทุนฟื้นฟู รับผิดชอบจะเพิ่มขึ้นมาที่ 1.4 ล้านล้านบาท นอกจากนี้ ทางการยังออกมาตรการ 14 สิงหาคม 2541 เพื่อเพิ่มเงินกองทุนทั้งชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ให้กับสถาบันการเงินที่ยื่นขอเข้าร่วมโครงการ ทำให้ต้องใช้จ่ายเงินเพิ่มทุนในครั้งนี้อย่างสิ้นประมาณ 7.4 หมื่นล้านบาท
- **การเพิ่มความเข้มงวดของมาตรฐานการกำกับดูแลด้านต่างๆ** เช่น ความเพียงพอของเงินกองทุน การปล่อยสินเชื่อให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกัน ขนาดการปล่อยสินเชื่อต่อราย การจัดชั้นหนี้เสีย และการกันสำรองตามเกณฑ์นี้จัดชั้น เป็นต้น ซึ่งอิงกับมาตรฐานสากล
- **การเร่งรัดการแก้ไขปัญหานี้เสีย ด้วยการจัดตั้งองค์กรพิเศษ และปรับปรุงกระบวนการทางกฎหมาย** เช่น การจัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ บรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) และคณะกรรมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (คปน.)

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งศาลล้มละลายกลางในปี 2542 เพื่อดูแลคดีล้มละลาย โดยเฉพาะ ขณะเดียวกัน ก็ได้ปรับปรุงกฎหมายล้มละลายหลายครั้งนับจากปี 2541 เพื่อทำให้กระบวนการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้มีความรวดเร็ว และทันสมัยมากขึ้น ตลอดจนมีความยุติธรรมระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ เช่นเดียวกับการปรับปรุงกระบวนการยึดทรัพย์/ขายทรัพย์ทอดตลาดให้รวดเร็วขึ้น ส่งผลให้ระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการทางศาล (ตั้งแต่เตรียมเอกสารจนถึงขั้นตอนขายทรัพย์ทอดตลาด) ประมาณว่าจะลดลงจากอย่างน้อย 42-60 เดือน มาเหลือราวอย่างน้อย 26-35 เดือนในปัจจุบัน

ที่มา: ธนาคารกสิกรไทย

- **การจัดระบบการเก็บข้อมูลลูกหนี้** โดยมีการจัดตั้งเครดิตบูโรครั้งแรกในปี 2542 ตามมาด้วยการออก พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี 2546 ทำให้สถาบันการเงินมีศูนย์กลางที่ใช้ในการตรวจสอบประวัติการชำระหนี้ของลูกหนี้ ก่อนที่จะมีการอนุมัติสินเชื่อ ซึ่งช่วยลดโอกาสเกิดเอ็นพีแอล

ขณะที่ต่อมาในระยะหลัง มาตรการของทางการจะเน้นไปที่การขยายขอบเขตการประกอบธุรกิจให้กว้างขวางมากขึ้น ตลอดจนยกระดับมาตรฐานการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากล เพื่อเพิ่มความมั่นคงของระบบสถาบันการเงิน และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว อาทิ

- **การอนุญาตให้ ธพ.ประกอบธุรกิจใหม่ต่างๆ** เช่น การประกอบธุรกิจเรียกเก็บหนี้ (ม.ย.43) แแบงก์แคสซัวันซ์ (ธ.ค.44) การให้เช่าซื้อและให้เช่าแบบลีสซิ่ง แฟ็กเตอร์ริง (ต.ค.47) การอนุญาตให้เป็นนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์และจัดจำหน่ายหน่วยลงทุน (พ.ค.48) และการออกตั๋วแลกเงินเพื่อกู้ยืมเงินจากประชาชน (6 ก.ย.49) เป็นต้น
- **การออกแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน** (ประกาศในปี 2547) เพื่อจัดระเบียบสถาบันการเงินและโครงสร้างระบบการเงิน ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันที่เท่าเทียมกันมากขึ้น และเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการทางการเงิน ซึ่งแนวทางของแผนพัฒนาฯ ดังกล่าว ได้กระตุ้นให้มีการควมรวมกิจการระหว่างธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เพื่อปรับสถานะมาเป็นธนาคารพาณิชย์เต็มรูปแบบ และธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย (ธย.) ขณะเดียวกัน ก็อนุญาตให้สาขาของธนาคารต่างชาติสามารถรับเลือนสถานะมาเป็นบริษัทลูก

ของธนาคารต่างชาติ (Subsidiary) ที่สามารถเปิดสาขาได้มากกว่า 1 แห่ง แต่ต้องจดทะเบียนในไทยและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ธปท.กำหนด

- การยกระดับมาตรฐานในการกำกับดูแลด้านอื่นๆ ให้มีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติสากลที่เปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น เช่น นโยบายการกันสำรองหนี้โดยคุณภาพตามมาตรฐาน IAS 39 (บังคับใช้ปี 2549-2550) นโยบายการกำกับดูแลแบบรวมกลุ่ม Consolidated Supervision (บังคับใช้ปี 2550) และมาตรฐานเงินกองทุนใหม่ Basel II (บังคับใช้ปี 2551)

ในส่วนของธนาคารพาณิชย์ไทยนั้น ได้ปรับปรุงการดำเนินงานหลากหลายด้านเพื่อป้องกันโอกาสการเกิดปัญหาซ้ำรอย โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารความเสี่ยงเครดิต และการปรับปรุงบทบาทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลให้มีความชัดเจนมากขึ้น เช่น

- มีการวางนโยบายเครดิตจากฝ่ายบริหารของธนาคารที่ชัดเจนขึ้น โดยคำนึงถึงตัวแปรด้านการกระจุกตัวของเงินให้สินเชื่อในมิติต่างๆ อาทิ กลุ่มลูกค้า กลุ่มผลิตภัณฑ์ และกลุ่มอุตสาหกรรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งน่าจะช่วยลดโอกาสที่ธนาคารพาณิชย์ไทยจะปล่อยสินเชื่อให้ Segment ไตมากเกินไปจนก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านเครดิตต่อพอร์ตสินเชื่อในภาพรวม
- มีการแยกกระบวนการพิจารณาและอนุมัติเครดิตออกมาจากขั้นตอนการหาลูกค้า ซึ่งแต่เดิม ผู้จัดการสาขามักจะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ทั้งนี้ การแยกกระบวนการพิจารณาและอนุมัติเครดิตดังกล่าว ทำให้เกิดการคานอำนาจ และลดปัญหาการขาดความโปร่งใสในการปล่อยสินเชื่อ ขณะที่การหาลูกค้า จะเป็นของหน่วยงานใหม่อย่างผู้ดูแลความสัมพันธ์ลูกค้า หรือ ทีมขาย ซึ่งจะมีการวัดผลงานจากทั้งปริมาณและคุณภาพสินเชื่อ เพื่อกระตุ้นให้มีการติดตามสถานการณ์ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าภายใต้ความดูแลของตน ก่อนที่จะกลายเป็นเอ็นพีแอล
- มีการพัฒนาเครื่องมือเพื่อช่วยวัดความเสี่ยงอัตโนมัติ เช่น Credit Scoring, Credit Rating และ Qualitative Risk Score ทำให้ลดความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงการพิจารณาเครดิตจากตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่วิเคราะห์เครดิต ซึ่งจะทำการประเมินความเสี่ยงและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ให้กับลูกค้าอยู่ภายใต้มาตรฐานเดียวกันมากขึ้น เช่นเดียวกับข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาและอนุมัติเครดิต ซึ่งจะอ้างอิงจากฐานะทางการเงิน กระแสเงินสด และความสามารถในการชำระหนี้ นอกเหนือไปจากการดูมูลค่าหลักประกันแต่เพียงอย่างเดียวเหมือนในช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ
- มีระบบในการตรวจสอบการชำระหนี้และติดตามหนี้ ทำให้ทราบได้ทันทีว่าลูกค้ารายใดเริ่มชำระหนี้ช้า แม้จะช้าไปเพียง 1 วันจากข้อตกลงในสัญญาก็ตาม ดังนั้น ธนาคารพาณิชย์จึง

สามารถรับมือกับปัญหาหนี้เสียได้ดียิ่งขึ้น ด้วยแนวทางที่ชัดเจนมากขึ้น โดยลูกหนี้ที่ยังมีศักยภาพในการชำระหนี้ ก็จะเข้าสู่กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้กับธนาคารตั้งแต่เนิ่นๆ เพื่อลดโอกาสเกิดหนี้เสีย แต่หากปัญหาซับซ้อนมากขึ้นและไม่สามารถตกลงกันได้ ก็จะถูกผลักดันเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว นอกจากจะเพื่อให้ได้รับชำระหนี้คืนแล้ว ก็ยังจะช่วยป้องกันภาระการกันสำรองหนี้สูญและหนี้สงสัยจะสูญที่จะทยอยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะหากธนาคารพาณิชย์ไม่ได้ดำเนินการใดใดกับลูกหนี้เป็นระยะเวลาอันยาวนานเกินกว่าที่ธปท.กำหนด

นอกเหนือจากการที่ธนาคารพาณิชย์ไทยได้นำบทเรียนจากวิกฤติเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 มาพัฒนางานด้านการบริหารความเสี่ยงเครดิตข้างต้นแล้ว **ธนาคารพาณิชย์ยังไทยได้พัฒนารูปแบบการทำธุรกิจในด้านอื่นๆ** เช่น การสร้างรายได้ค่าธรรมเนียมผ่านการนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ การดำเนินธุรกิจในกลุ่มธุรกิจการเงิน (ดังจะเห็นได้จากการที่ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งได้เพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัทหลักทรัพย์ บริษัทลิสซิ่ง บริษัทแพคเตอริง บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม หรือบริษัทประกันชีวิต เป็นต้น) ตลอดจนการพัฒนาช่องทางขายและให้บริการ เพื่อให้สามารถเข้าถึงลูกค้าและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันในระยะยาวด้วย

๒ เส้นทางในอนาคต

ถึงแม้ว่าผลตอบแทนสำหรับความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่สืบเนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจและการเงินในปี 2540 และการปรับปรุงศักยภาพในการแข่งขันของทั้งธนาคารพาณิชย์ไทยเองและทางการไทย จะสะท้อนออกมาในรูปของผลการดำเนินงานและศักยภาพในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยที่ฟื้นตัวขึ้นชัดเจนจากช่วงวิกฤติ แต่การชะลอตัวของภาวะเศรษฐกิจตั้งแต่ต้นปี 2550 ที่นำมาสู่การเพิ่มขึ้นอีกครั้งของปัญหาเอ็นพีแอล กำไรสุทธิจากการดำเนินงานที่ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีก่อน รายได้ดอกเบี้ยและเงินปันผลสุทธิต่อสินทรัพย์สุทธิ (NIM) ที่ลดลงในไตรมาส 1/2550 ตลอดจนข่าวความจำเป็นในการเพิ่มทุนของธนาคารพาณิชย์บางแห่งนั้น ได้ตั้งคำถามถึงประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาของระบบสถาบันการเงินในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ศูนย์วิจัยกสิกรไทยมีความเห็นว่า ปัญหาความอ่อนแอทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ไทยที่ปรากฏขึ้นในไตรมาส 1/2550 นั้น มีสาเหตุและองค์ประกอบที่แตกต่างจากช่วงวิกฤติปี 2540 เนื่องจากการชะลอตัวของผลการดำเนินงานของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยในครั้งนี้ มีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของวัฏจักรเศรษฐกิจตามปกติ (หลังจากที่ประเทศไทยเพิ่งผ่านพ้นช่วงของการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง ไม่ใช่การชะลอตัวจากปัญหาฟองสบู่แตกเหมือนในช่วงก่อนวิกฤติ) ประกอบกับธนาคารพาณิชย์ไทยบางแห่งยังอยู่ในช่วงที่ต้องกันสำรองหนี้เสียให้ครบตามเกณฑ์ใหม่ของ ธปท.ที่เพิ่งประกาศใช้เมื่อปลายปี 2549 ที่ผ่านมา จึงทำให้มีค่าใช้จ่ายดังกล่าวสูงกว่าปกติ ขณะที่ เชื่อว่าธนาคาร

พาณิชย์ไทยมีประสบการณ์จากช่วงวิกฤติ และมีความเชี่ยวชาญมากขึ้นในการรับมือกับการเพิ่มขึ้นของเอ็นพีแอลในภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว อีกทั้งสัดส่วนการกันสำรองหนี้ต่อเอ็นพีแอล คงจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากระดับ 63.2% ณ สิ้นไตรมาส 1/50 เมื่อธนาคารพาณิชย์ไทยสำรองครบถ้วนตามเกณฑ์ธปท. ดังนั้น การชะลอตัวลงของผลการดำเนินงานและปัญหาเอ็นพีแอลของธนาคารพาณิชย์ไทยในระยะนี้ จึงน่าจะเป็นปัญหาเพียงชั่วคราว และคงจะปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่อเศรษฐกิจฟื้นตัวขึ้น ถึงแม้ว่าในระหว่างนี้ ธนาคารพาณิชย์ไทยยังจำเป็นต้องประกอบธุรกิจด้วยความระมัดระวังมากกว่าปกติ ประกอบกับธนาคารพาณิชย์บางแห่งยังจำเป็นต้องมีแก้ไขปัญหาเฉพาะภายในองค์กรเพื่อความมั่นคงในการทำธุรกิจในระยะยาวก็ตาม

หากมองไปในระยะถัดไป ศูนย์วิจัยกสิกรไทยเชื่อว่า จุดเปลี่ยนที่สำคัญสำหรับระบบสถาบันการเงินไทย น่าจะเป็นแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินฉบับที่สอง (ซึ่งน่าจะเป็นรูปเป็นร่าง และมีรายละเอียดออกสู่สาธารณชนในช่วงต้นปีหน้า) ตลอดจน การเปิดเสรีทางการเงิน (ซึ่งการเจรจา ระหว่างไทย-สหรัฐฯ น่าจะกลับมาเป็นประเด็นอีกครั้ง หลังจากที่ไทยมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในช่วงต้นปี 2551 และสหรัฐฯ เสร็จสิ้นการเลือกตั้งในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายน 2551) ซึ่งน่าจะตอกย้ำความจำเป็นที่ธนาคารพาณิชย์ไทยจะต้องมุ่งเสริมสร้างศักยภาพทางธุรกิจภายใต้แนวคิด “ธนาคารเต็มรูปแบบ” (Universal Bank) โดยบริการทางการเงินคงจะมีความหลากหลายมากขึ้น สอดคล้องกับความต้องการทางการเงินและความรู้ของผู้บริโภคที่ซับซ้อนขึ้น การแข่งขันจะรุนแรงขึ้นในทุกกลุ่มลูกค้าและผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะจากธนาคารพาณิชย์ที่มีสถาบันการเงินต่างชาติถือหุ้นค่อนข้างมาก และในประเภทบริการที่ธนาคารต่างชาติมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ

นอกจากนี้ ยังอาจมีการควบรวมกิจการระหว่างธนาคารมากขึ้นในอนาคต เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน เนื่องจากกลยุทธ์การแข่งขันที่เน้นการแสวงหาตลาดเฉพาะ (Niche Market) นั้น อาจไม่สามารถรับรองถึงความอยู่รอดของธุรกิจในระยะยาวได้ ท่ามกลางขยายธุรกิจของธนาคารพาณิชย์เต็มรูปแบบ และความจริงที่ว่าผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินเป็นสินค้าที่มีลักษณะเหมือนกัน (Homogenous) ไม่สามารถสร้างความแตกต่างได้ชัดเจนเหมือนสินค้าเพื่อการบริโภคประเภทอื่นๆ ดังนั้น จึงทำให้สินค้าและบริการจากธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีความคล้ายคลึงและลอกเลียนแบบกันได้ง่าย ซึ่งก่อให้เกิดคำถามตามมาว่า Niche Market ในธุรกิจสถาบันการเงินนั้น มีอยู่จริงหรือ? **E**

Disclaimer

รายงานวิจัยฉบับนี้จัดทำเพื่อเผยแพร่ทั่วไป โดยจัดทำขึ้นจากแหล่งข้อมูลต่างๆที่นำเชื่อถือ แต่บริษัทฯ มิอาจรับรองความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ หรือความสมบูรณ์เพื่อใช้ในทางการค้าหรือประโยชน์อื่นใด บริษัทฯ อาจมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงข้อมูลได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า ทั้งนี้ผู้ใช้ข้อมูลต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้ข้อมูลต่างๆ ด้วยวิจารณญาณของตนเองและรับผิดชอบในความเสียหายเองทั้งสิ้น บริษัทฯจะไม่รับผิดชอบต่อผู้ใช้หรือนักบุคคลใดในความเสียหายใดจากการใช้ข้อมูลดังกล่าว ข้อมูลในรายงานฉบับนี้จึงไม่ถือว่าเป็นการให้ความเห็นหรือคำแนะนำในการตัดสินใจทางธุรกิจ แต่อย่างใดทั้งสิ้น